

Aan de slag met profielwerkstuk!

Hoe begeleid je de leerlingen bij
een PWS?

Docentenhandleiding

Fase 1: Voorlichting
Katern 1

‘Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho’
Werkgroep PWS-doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden

Juli 2020

Aansluiting
Voortgezet Onderwijs -
Hoger Onderwijs Rotterdam

Colofon

Auteurs Werkgroep PWS- doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden:
Mariëlle Nijsten (Hogeschool Rotterdam)
Frans Bezemer (Wartburg College)
Quirine Bronstring (Thorbecke V.O.)
Wim Jagtenberg (Hogeschool Inholland)
Trudy Kerkhof (DevelsteinCollege)
Greetje Kranenburg (Insula College)
Anique de Kreij (PENTA college CSG Jacob van Liesveldt)
Marijke Strootman (DevelsteinCollege)
Ellis Wertebroek (werkgroepcoördinator, Hogeschool Rotterdam)

Vormgeving Kim van der Waart (www.kimvanderwaart.com)

Binnen samenwerkingsverband 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho' (www.aansluiting-voho010.nl).

Voor digitale publicatie van Rotterdams Nederlands in het hbo: zie website samenwerkingsverband onder 'publicaties'.

Voor contact n.a.v. deze publicatie: samenwerkingvo-ho@hr.nl.

Inhoudsopgave

Introductie	4
Het Rotterdams PWS-model als basis	4
Leeswijzer	5
Fase 1: Voorlichting	6
Ervaring van de leerling	6
Wat kun jij doen als docent?	6
Review de doelen, begeleiding en beoordeling	6
Creëer overzicht en duidelijke verwachtingen	6
Geef belang voor hbo-opleiding aan	7
Begeleiding en coachende vragen	7
Checklist communicatie leerlingen	7
Bruikbare middelen	9
Voor de leerling	9
Voor de docent	9
Tips voorbereiding docententeam	9
Hoe gaat het in het hbo?	10
Onderzoek en hbo	10
Aandacht voor brede vorming	11
Onderzoek in de praktijk van het hbo	11
Competentiegericht onderwijs	12
Kick-off van een project	12
Begeleiding in het hbo	12
Bijlage 1 Totaaloverzicht van het hele PWS-traject	13
Tijdschema	14
Bijlage 2 Gangbare inhoudsopgave studiehandleiding hbo	15

1. Voorlichting

2. Oriëntatie

3. Plan van
Aanpak

4. Uitvoering

5. Verslag en
presentatie

6. Evaluatie en
beoordeling

Introductie

Het profielwerkstuk (PWS) wordt ook wel de meesterproef van de leerling op het vo genoemd. Het moet een inhoudelijk gedegen rapportage worden, gebaseerd op goede bronnen en betrouwbaar praktijkonderzoek. Maar voor docenten is het soms een hoofdpijndossier. Want niet elke leerling blijkt in de buurt te komen van het meesterschap. In die gevallen is er veel begeleiding van docenten nodig om toch nog tot een goed resultaat te komen. Hoe pak je die PWS-begeleiding handig aan, zonder dat het je heel veel tijd kost? Wat zijn handige tips en templates die je daarbij kunt gebruiken? Vanuit die vragen is deze handleiding ontwikkeld door docenten van het vo en het hbo.

Om het overzichtelijk te houden is daarbij de volgende fasering gehanteerd:

- **Fase 1: Voorlichting. De introductie op het PWS.**
- **Fase 2:** Oriëntatie. De keuze van het team en het onderwerp.
- **Fase 3:** Plan van Aanpak. Het vooronderzoek, de onderzoeksopzet en planning.
- **Fase 4:** Uitvoering. De uitvoering van het geplande onderzoek in theorie en praktijk.
- **Fase 5:** Verslag en presentatie. Vastleggen van de onderzoeksresultaten en de presentatie daarvan.
- **Fase 6:** Evaluatie en beoordeling. De evaluatie en beoordeling van het proces en het PWS.

Het Rotterdams PWS-model als basis

De docentenhandleiding sluit aan bij Het Rotterdams PWS-model, waarmee de havo-leerling beter voorbereid wordt op de propedeuse van zijn vervolgopleiding. Want hbo-docenten beginnen op het punt waar het PWS opgehouden is. Onderzoek speelt vanaf jaar 1 een belangrijke rol in het hbo.

Dit model is ontwikkeld vanuit de visie dat vo-leerlingen door het profielwerkstuk kennismaken met de manier van werken in het hbo, waarbij niet alleen onderzoeksvaardigheden, maar ook samenwerken, motivatie, studiekeuze en de ontwikkeling van hbo-vaardigheden aan bod komen. Om deze brede doelstelling te halen, moet er ook in de begeleiding van de leerling veel samengewerkt worden door onder andere vakdocenten, mentoren, decanen, teamleiders en overige betrokkenen. Voor meer informatie hierover klik [hier](#).

Leeswijzer

De handleiding is opgebouwd volgens het just-in-time-principe. Elk katern geeft tips en templates voor een bepaalde fase en kan dus losstaand gebruikt worden. Onderwerpen die aan bod komen, zijn het motiveren van leerlingen, teambuilding, de verschillende soorten onderzoek waaruit leerlingen kunnen kiezen, beoordelingscriteria, feedback en coachende vragen voor de begeleidingsgesprekken.

De katernen zijn te herkennen aan de volgende kleuren per fase:

Fase 1: Voorlichting

Leerlingen krijgen informatie over het proces en de inhoudelijke zaken die onmisbaar zijn voor het slagen van het profielwerkstuk. Om hen goed voor te bereiden, is ook de informatie uit fase 6 Beoordeling van belang bij de voorlichting. In dit voorlichtingsdeel bieden wij docenten handvatten om de leerling goed te laten starten met het PWS.

Ervaring van de leerling

Veel leerlingen ervaren in de beginfase het PWS als een zware opgave. Ze kunnen niet overzien wat hen te wachten staat en hebben vragen als: hoe ziet een PWS eruit? Hoe begin ik aan zo'n groot werkstuk? Waar wil ik het over hebben? Wat moet er allemaal gebeuren? Ze voelen zich in het diepe gegooid. Maar ook zien ze soms het belang niet in van het PWS: "Waarom moet ik dit doen?" "Ik wil Verpleegkunde gaan studeren, waarom moet ik een onderzoek uitvoeren?" Die onduidelijkheid kan ervoor zorgen dat ze met tegenzin beginnen aan het PWS. Terwijl er ook leerlingen zijn die het PWS als het hoogtepunt van hun schoolcarrière zien: ze mogen een onderwerp uitzoeken dat ze zelf leuk vinden, ze hebben veel vrijheid, doen veel zaken zelfstandig en ze mogen de school uit voor praktijkonderzoek.

Wat kun jij doen als docent?

Review de doelen, begeleiding en beoordeling

Als docententeam kun je deze eerste fase gebruiken om de evaluatie van vorig jaar erbij te nemen en de werkwijze te bespreken met elkaar. Nieuwe ideeën van vorig jaar kunnen nu geïmplementeerd worden. Bruikbaar hierbij is de inhoud van Fase 6 van deze handleiding, waarin de koppeling tussen leerdoelen en beoordeling ter sprake komt. Daar worden ook veel voorkomende valkuilen besproken en de kenmerken van een goede beoordeling.

Creëer overzicht en duidelijke verwachtingen

Met een goede voorlichting over het PWS kunnen veel zorgen van leerlingen weggenomen worden. Een [overzicht](#) van het gehele traject en de geboden begeleiding biedt hen structuur en houvast. De motivatie kun je als docent verhogen door het geven van inspirerende voorbeelden van (oud-)leerlingen of door examenkandidaten, oud-leerlingen of studenten te betrekken bij de voorlichting: hoe hebben zij het PWS-traject ervaren? Wat heeft voor hen goed gewerkt en wat zouden ze achteraf anders doen? Wat ook goed werkt, buiten het voorlichtingsmoment om, is om de leerlingen van de voorexamenklas de PWS-presentaties te laten bijwonen en hieraan een opdracht

te koppelen om de leerlingen alvast kennis te laten maken met het PWS en de eisen die daaraan worden gesteld.

Geef belang voor hbo-opleiding aan

Door het werken aan het PWS te koppelen aan de vervolgopleiding en het belang ervan voor het hbo, wordt het PWS geen afsluiting van het vo, maar een opstap naar het hbo. Hbo-studenten kunnen mooi vertellen over de manier waarop werken aan het PWS je als leerling voorbereidt op het hbo in het algemeen. Meer specifiek is het PWS ook een goede voorbereiding op het werken aan projecten, inclusief praktijkopdrachten, waarmee studenten normaal gesproken elke onderwijsperiode aan de slag gaan. Dit gebeurt doorgaans in teamverband.

Begeleiding en coachende vragen

De begeleiding is in deze fase gericht op: hoe krijgen leerlingen overzicht over en inzicht in wat er van hen verwacht wordt. Via activerende opdrachten kunnen ze zelf aan het werk gezet worden om te leren inzien of ze voldoende weten. Voorbeelden:

- Leerlingen kunnen een logboek aanleggen met hun inzichten tot nu toe en hun vragen. Dit logboek kan meegenomen worden in de begeleidende gesprekken van de volgende fases.
- Geef leerlingen in iedere fase een verwerkingsopdracht om te zien of ze de essentie begrepen hebben.
- Verzamel een aantal voorbeelden van ideeën of uitwerkingen die niet voldoen en die wel voldoen. Laat leerlingen hierover discussiëren in groepjes: waar ligt het aan?
- Nodig leerlingen of oud-leerlingen uit om hun ervaringen met het PWS te vertellen; dit verhoogt de geloofwaardigheid.
- Laat leerlingen in groepjes een (oud-)leerling interviewen over het PWS of over onderzoek doen.

Checklist communicatie leerlingen

Wat helpt leerlingen in deze fase?

- Inspireer: draag uit dat onderzoek doen leuk is. Gebruik inspirerende voorbeelden per vakgebied. Denk aan [Boyan Slat](#) en de Ocean Cleanup of Amy Pieper en Anne Siersema met hun [onderzoek](#) naar invloed van chronotype op schoolprestaties. Hier ook profielwerkstukken in de vorm van [toneelstukken](#) in het Frans.
- Leg uit wat onderzoek doen inhoudt, waarom het belangrijk is en dat iedereen het kan leren.

1. Voorlichting

2. Oriëntatie

3. Plan van
Aanpak

4. Uitvoering

5. Verslag en
presentatie

6. Evaluatie en
beoordeling

- Bespreek verschillende vormen van onderzoek uit het dagelijkse leven van de leerling en de beroepspraktijk.
- Leg de link tussen onderzoek doen en het hbo: in het hbo wordt ook veel onderzoek gedaan. Lectoren, docenten en studenten doen onderzoek om nieuwe kennis te vergaren. Zij doen dit op een systematische manier zodat ze er zeker van kunnen zijn dat de kennis die ze vergaren, bewezen is. Hiervoor is het belangrijk dat het onderzoek niet gebaseerd is op het gevoel of de mening van de mensen die onderzoek doen. Op [HBO Kennisbank](#) zijn veel hbo-scripties, onderzoeken en artikelen te vinden. Het PWS is een voorbereiding op het hbo en het is daarom ook een belangrijk onderdeel van het examen.
- Besteed aandacht aan de [zeven hbo-vaardigheden](#) in relatie tot het hbo.
- Leg uit dat er verschillende soorten profielwerkstukken zijn, met elk een eigen opbouw. Zo kan een leerling sociaalwetenschappelijk onderzoek doen (bij de maatschappijvakken, zoals economie en aardrijkskunde): “Wat doet de gemeente Rotterdam om de files binnen de bebouwde kom terug te dringen?”, natuurwetenschappelijk onderzoek (bij de exacte vakken, zoals natuurkunde en biologie): “Hoe ernstig is de vervuiling van de Maas?”, literatuuronderzoek (bij het vak geschiedenis bijvoorbeeld), waarbij de leerling bestaande boeken over een onderwerp bestudeert: “Hoe was de woningsituatie in Dordrecht rond 1900?”, beeldend onderzoek (bij het vak beeldende vorming bijvoorbeeld): “Het ontwerpen van een ‘huisstijl’ met een eigen logo” of een technisch ontwerp (bij het vak biologie gecombineerd met scheikunde): “Een experiment om water op een nieuwe manier te filteren”
- Zorg voor overzicht door een fasering van het hele traject te laten zien met activiteiten. Werk bijvoorbeeld met een tijdpad of tijdlijn.
- Geef duidelijke PWS-informatie: de eisen aan de opdracht en de beoordelingscriteria.
- Laat voorbeelden van goede en minder goede profielstukken zien, impressies van presentaties en foto’s. Leerlingen uit de voorexamenklas kunnen wellicht de presentaties van de profielwerkstukken bijwonen. Dit kan gekoppeld worden aan een dagdeel met workshops ter voorbereiding op het starten met een PWS.
- Maak duidelijk hoe en wanneer leerlingen worden begeleid door de docent.
- Informatie: waar kunnen zij de richtlijnen en afspraken terugvinden? Waar slaan zij hun tussentijdse resultaten op (hard copy/digitaal)? Een idee is om in de ELO (bijv. Magister) een extra vak ‘PWS’ in te richten en hierin alle documenten, zoals de leerlinghandleiding te hangen voor de leerlingen. Tevens kan er een studiewijzer voor het PWS worden opgenomen, zodat leerlingen goed op de hoogte zijn van alle inlevermomenten en dit tussen hun huiswerk voor de andere vakken zien staan. Ook kunnen hierin tussentijdse cijfers worden genoteerd.

- Deze fase wordt afgerond met een gesprek waarin gecheckt wordt of de PWS-informatie begrepen is.
- Geef gerichte instructie en handvatten voor de volgende fase, de oriëntatie.

Bruikbare middelen

Voor de leerling

In deze fase zijn er hulpmiddelen voor leerlingen om uit te zoeken welke vaardigheden zij al hebben en welke zij nog verder kunnen ontwikkelen.

- Totaaloverzicht PWS-traject ([zie bijlage 1](#)). Het PWS-overzicht is een manier om samen met leerlingen een overzicht te krijgen. Vooraf zijn de data voor alle fases en inlevermomenten ingevuld. Het gegeven voorbeeld kun je als school specifiek maken met data (liever geen weeknummers) voor het betreffende schooljaar.
- (Week)planning: leerlingen kunnen de punten uit het totaaloverzicht gebruiken voor zowel hun planning als hun logboek.
- Leerlinghandleiding van de eigen school.
- Informatie over de beoordeling: waar werk je als leerling naartoe, waar moet je op letten, op welke punten word je beoordeeld op het eind? Neem deze informatie bijvoorbeeld op in de leerlinghandleiding en in de voorlichtingspresentatie.
- Test hbo-vaardigheden: www.kiesactief.nl.

Voor de docent

- [Overzicht](#) van voor het hbo belangrijke studievaardigheden met begeleidingstips voor docenten.
- [Leidraad Profielwerkstuk](#) voor docenten.
- Een [overzicht](#) van voor het hbo belangrijke vaardigheden.
- Het [Rotterdams PWS-model](#) met achtergrondinformatie over de invulling van het profielwerkstuk in het voortgezet onderwijs.
- Gangbare inhoudsopgave studiehandleiding hbo voor studenten ([zie bijlage 2](#)).

Tips voorbereiding docententeam

Hoe kun je er als docententeam voor zorgen dat de begeleiding minder tijdrovend wordt?

- Het is verstandig om er als docent over na te denken hoeveel tijd je kwijt denkt te zijn aan de begeleiding en hierover in gesprek te gaan met je leidinggevende. Hoeveel tijd is er beschikbaar? Is het misschien handiger om samen met een andere docent een groep leerlingen te begeleiden of de begeleiding zo in te richten dat meerdere PWS-teams op elkaars werk feedback kunnen geven? De benodigde

1. Voorlichting

2. Oriëntatie

3. Plan van
Aanpak

4. Uitvoering

5. Verslag en
presentatie

6. Evaluatie en
beoordeling

tijd is afhankelijk van de aandacht die er in eerdere leerjaren al is besteed aan de ontwikkeling van bepaalde vaardigheden. Dit kan dus van leerling tot leerling verschillen. Is het nodig om bepaalde hiaten nog groepsgewijs weg te werken en wie of wat kun je hierbij betrekken? Denk aan de mediatheek, ouders of hbo-studenten.

- Door als docenten samen afspraken te maken over de manier van werken rondom het profielwerkstuk, wordt de communicatie naar leerlingen duidelijker. Bovendien scheelt het in de werkbelasting om taken te verdelen.
- Werk samen met verschillende vakdocenten. Vraag hen om voorbeelden van goede profielwerkstukken, hun ideeën over goed onderzoek, persoonlijke ervaringen hiermee en maak duidelijke afspraken over welke vakdocent wanneer, in welke les, aandacht besteedt aan welk onderdeel en welke vaardigheden.
- Stel vooraf een fasering op voor het hele traject, met een ureninschatting en milestones. Gebruik hiervoor als basis het [Totaaloverzicht PWS-traject](#).
- Bedenk op welke momenten de begeleiding plaatsvindt en hoeveel tijd hiervoor beschikbaar is.
- Stel als team vast of leerlingen in teams moeten of mogen werken en wat dit betekent voor de PWS-activiteiten.
- Besteed aandacht aan (het samenstellen van) teams: hoe kom je tot een goede samenstelling? Het gaat hier om de interne discussie die je als school kunt voeren over wat je gaat doen, informatie over teamsamenstelling leerlingen is in het tweede katern Fase 2: Oriëntatie te vinden.

Hoe gaat het in het hbo?

Onderzoek en hbo

In de ogen van het hbo is het PWS de scriptie van de havo en het eindexamen van de (hbo-)vaardigheden. Hieruit blijkt hoe belangrijk het hbo het PWS vindt in de voorbereiding op het vervolgonderwijs.

Praktijkgericht onderzoek is in het hbo van cruciaal belang in aansluiting met de beroepspraktijk die zich in hoog tempo ontwikkelt. Beroepen die nu niet of nauwelijks bekend zijn, zoals werkgelukdeskundige, groene bouwvakker, ethisch hacker of professional organizer worden gezien als beroepen met toekomst. Afgestudeerde hbo'ers komen steeds vaker als kenniswerkers in kennisintensieve organisaties terecht en moeten daar complexe vraagstukken oplossen.

Hogescholen leiden studenten op tot vakkundige, onderzoekende en weerbare professionals. Onderzoekend en reflectief vermogen en maatschappelijk bewustzijn

spelen, naast kennis en vakmanschap, een steeds belangrijker rol in de beroepspraktijk. Deze beroepspraktijk baseert zich in toenemende mate op inzichten uit wetenschap en praktijkgericht onderzoek en doet een groot beroep op de mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid en de onderzoeksvaardigheden van de student.

Aandacht voor brede vorming

Zowel de Vereniging Hogescholen als de VO-raad bepleit brede vorming van de student (Vereniging Hogescholen, 2015; VO-raad, 2015). Zo staat er in #hbo2025: wendbaar en weerbaar dat het hbo als voornaamste taak heeft om studenten op te leiden tot kritische, ondernemende en onderzoekende professionals. Het hbo zal nog meer aandacht besteden aan de competenties die daarmee te maken hebben.

Onderzoek in de praktijk van het hbo

Hogescholen bereiden hun studenten voor op hun toekomstige beroep door ze relevante kennis en ervaring op te laten doen in de praktijk. Vanaf het eerste jaar nemen ze deel aan projecten met praktijkgericht onderzoek op basis van vragen en opdrachten uit het werkveld. In de loop van de studie speelt de praktijk en de toenemende zelfstandigheid een steeds grotere rol. Een student begint met kleine projecten en bijvoorbeeld bedrijfsoriëntatie, en werkt via complexere projecten toe naar een zelfstandige stage en afstuderen.

Praktijkgericht onderzoek heeft te maken met het systematisch uitvoeren van praktijkwerkzaamheden en het toepassen en verder ontwikkelen van kennis daarbij. Het plaatst opdrachten en beroepsproblemen binnen een bestaand kenniskader. Het doel van een beroepsopdracht (project/stage/afstudeeropdracht) is een klantprobleem oplossen via het ontwikkelen van een product. Bij het oplossen van beroepsproblemen pas je altijd onderzoeksvaardigheden toe. Onderzoeksvaardigheden en een onderzoekende houding leiden ertoe dat je niet per toeval tot een resultaat komt, maar dat je betrouwbaar en consistent werkzaamheden kunt uitvoeren. Daarbij ga je ervan uit dat je steeds iets nieuws doet en dus je kennis verder ontwikkelt. Dit maakt dus deel uit van de beroepsidentiteit van de hbo'er. Dit hoort ook bij leven lang leren.

Onderzoeksvaardigheden maken vanaf het eerste studiejaar deel uit van het bachelorprogramma. In het eerste jaar van het hbo staat in elke onderwijsperiode een project centraal. Met de kennis van de vakken uit het flankerend onderwijs werken studenten projectopdrachten uit. Studenten doen onderzoek en ontwikkelen een onderzoekende en kritische beroepshouding. Een essentieel onderdeel van onderzoek doen is de verslaglegging. Dat vraagt veel van de schrijfvaardigheid van de studenten. Deze vaardigheden moeten studenten ontwikkelen.

1. Voorlichting

2. Oriëntatie

3. Plan van
Aanpak

4. Uitvoering

5. Verslag en
presentatie

6. Evaluatie en
beoordeling

Competentiegericht onderwijs

Het hbo-onderwijs is competentiegericht. Een competentie is een vermogen dat kennis, vaardigheden, inzicht en houding omvat om in praktijksituaties van het beroep het werk goed te doen. [Voorbeelden van beroepscompetenties](#) zijn: analyseren, adviseren, ontwerpen. Bij een beroep hoort een beroepsprofiel waarvan opleidingen een competentieprofiel afleiden. Daarnaast zijn er [algemene competenties](#) die van elke afgestudeerde hbo'er verwacht mogen worden, ongeacht de opleiding. Dit zijn de Dublin Descriptoren: kennis en inzicht, toepassing van kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden. Een competentiegerichte opleiding vraagt andere manieren van leren dan het traditionele onderwijs waarbij iemand vak voor vak de opleiding doorloopt. Competentiegericht onderwijs wordt ingevuld met een kennis-, praktijk- en studentgerichte leerlijn. Daarin wijkt het hbo ook af van het voortgezet onderwijs.

Kick-off van een project

Per onderwijsperiode staat een project in het hbo centraal. Vaak staan in deze periode alle vakken in het teken van een bepaald thema, waarbij de meer kennisgestuurde vakken input geven voor het project waar studenten praktijkgericht mee aan de slag gaan. Aan het begin van de onderwijsperiode vindt de inhoudelijke en organisatorische aftrap van het project plaats.

Begeleiding in het hbo

Studenten werden vroeger direct in het diepe gegooid; er werd bij de start in het hbo veel zelfstandigheid van hen verwacht. Docenten vinden dat studenten zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen handelen en leerproces. Ze moeten zelfstandig, onderzoekend en kritisch zijn over hun eigen handelen en keuzes kunnen maken en onderbouwen. Aan het begin van de studie is er vaak nog strakke sturing, maar in het derde en vierde jaar wordt een groter beroep gedaan op de zelfstandigheid van de student. Leren reflecteren op hun eigen ontwikkeling is voor studenten in het eerste jaar vaak lastig, maar het is wel een officieel onderdeel van het onderwijs. Ze moeten, vaak met een portfolio, aan het einde van een studiejaar of van de studie blijk geven van inzicht in de eigen ontwikkeling. Daarover zijn regelmatig gesprekken met de studieloopbaancoach en met andere docenten.

Bijlage 1

Totaaloverzicht van het hele PWS-traject

Het profielwerkstuk is een project met een begin- en eindtijd. Voor docenten en leerlingen kan het prettig zijn om het hele project in één oogopslag te zien. In de onderstaande tabel is een overzicht van het hele project opgenomen, dat jaarlijks bijgewerkt kan worden met de eigen planning van school.

Uitgangspunten in de onderstaande planning zijn:

- De projecttijd die voor het hele PWS gerekend is, is 20 weken = 100 dagen. Er is ruimte voor enkele weken uitlooptijd. In overleg kan dit al dan niet consequenties hebben voor het cijfer.
- Op basis hiervan kun je met het team een planning maken per schooljaar met specifieke data voor het inleveren van deelopdrachten en het houden van voortgangsgesprekken. Deze momenten zijn daardoor vooraf bekend en leerlingen kunnen daar naartoe werken.
- Per fase worden documenten opgeleverd die in de voorgaande fase afgesproken zijn tussen leerling en docent.
- In onderstaande planning wordt ervanuit gegaan dat de leerlingen een portfolio en een logboek bijhouden. Het portfolio bevat alle tussenliggende documenten die leerlingen opstellen tijdens het PWS, zoals de onderzoeksopzet, gemaakte afspraken tussen docent en team e.d. Het logboek bevat alle conceptresultaten. Op basis daarvan maken leerlingen uiteindelijk hun definitieve verslag.
- Per fase zijn er begeleidingsgesprekken tussen docenten en leerlingen. In het begin is dit klassikaal, later per team. Ook deze data worden vooraf ingepland, zodat docenten weten hoeveel tijd ze hiervoor willen reserveren op welke dagen. Hiermee wordt voorkomen dat alle leerlingen in dezelfde week willen langskomen. Bovendien is een gepland voortgangsgesprek voor veel leerlingen een stok achter de deur.
- Elk begeleidingsgesprek of voortgangsgesprek heeft een specifiek doel. Hiervoor wordt een agenda opgesteld, om de beschikbare tijd efficiënt te benutten.

1. Voorlichting

2. Oriëntatie

3. Plan van
Aanpak

4. Uitvoering

5. Verslag en
presentatie

6. Evaluatie en
beoordeling

Tijdschema

Week	Datum	Activiteit	In te leveren	Voor akkoord
		Vakantie		

Bijlage 2

Gangbare inhoudsopgave studiehandleiding hbo

1. Inleiding
 - a. Achtergrondinformatie
 - b. Globale inhoud module:
 - Relatie met andere (onderzoeks)modules
 - Belang onderzoekende houding in relatie tot beroepenveld
 - Achtergrondinformatie onderzoek
 - Groepsopdracht
 - c. Plaats in het curriculum
 - d. Studielast
 2. Kerntaken en leerdoelen
 - a. Relatie met competentieprofiel
 - b. Leerdoelen
 3. Opzet van de module
 - a. Opbouw en weekplanning
 - b. Literatuur
 - c. Begeleiding
 4. Opdrachten
 - a. Opdracht 1
 - b. Opdracht 2
 - c. Opdracht 3
 5. Toetsing en beoordeling
 - a. Toetsprocedure
 - b. Beoordelingscriteria
 - c. Herkansing
 6. Evaluatie
- Bijlagen

1. Voorlichting

2. Oriëntatie

3. Plan van
Aanpak

4. Uitvoering

5. Verslag en
presentatie

6. Evaluatie en
beoordeling

